

PARRHESİAS VE DUYGUSAL ZEKÂ KAVRAMLARINI GAZETECİLİK ETİĞİ BAĞLAMINDA YENİDEN DÜŞÜNMEK

Reunderstanding of the Concept Parrhesia and Emotional Feelings in
Journalism Ethic Aspect

Sıdika YILMAZ*

ABSTRACT:

Journalism is a profession often open to criticism, because it should have a higher responsibility in the understanding of social ethics and relating them to the news stories. In this text, it is argued that to be a virtuous journalist, following the basic rules is not enough, but it is the continuous search for being a more virtues journalist that is required. The concept of Parrhesia of Euripides is the re-explanation of journalism based on principles of telling the truth and relating emotional feeling. Modern living tends to omit the important emotional part of life and the modern person tends to ignore emotions and becomes emotionless, in a way. However, from Socrates time up to today, many people argue that the most important part of a person is his emotional side. This work contrasts these two different and important points of view, to re-understand what is meant by the journalism's virtue.

Key Words: Parrhesia, telling the truth, emotional feeling and virtue

ÖZET:

Gazetecilik her türlü eleştiriye açık sosyal sorumluluğu yüksek ve üzerinde en çok tartışılan mesleklerin başında gelir. Bu metin gazetecilerin meslek pratiklerinde daha ahlaklı olabilmenin koşulu olarak meslek ilkelerinin yeterli olamayacağı iddiasından yola çıkarak, ahlaklı gazeteci olabilmenin yollarını arama girişimi olarak ele alınabilir. Euripides'in parrhesias kavramı, yani hakikati söylemek ilkesi ile duygusal zekâ kavramları aracılığıyla gazetecilik mesleğini yeniden değerlendirme denemesidir. Modern yaşam önemli ölçüde insanın duygusal yönünü ihmal etmiş ve hayatı aklıyla yaratan insan ile duygularından arınmış bir insan yapısı inşa etmiştir. Oysa Sokrates'ten günümüze pek çok düşünür insanın varoluşsal macerasının en önemli ögesinin duygu olduğunu haykırmışlardır. Bu çalışma bu önemli iki kavram etrafında gazetecilik mesleğinin etik boyutunu yeniden düşünme girişimi olarak kabul edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Parrhesia, hakikati söylemek, duygusal zeka, gazetecilik ve etik

* Yrd. Doç. Dr. Gazetecilik Bölümü, İletişim Fakültesi, İzmir, Türkiye, sidika88@yahoo.com

Giriş

Gazetecilik ve ahlak ilişkisi çeşitli düzeylerde tartışmayı gerekli kılmaktadır. Bunun nedeni ise mevcut durumda gazetecilerin meslekleri ile kurdukları ilişkide ahlaklı olmanın yeter ve şart ilkesinin “meslek ilkeleri”ne olan bağlılık ile açıklanıyor olmasıdır. Süre giden ahlak tartışmaları gazetecilerin bu ilkelerle kurdukları ilişki, tutum ve davranış üzerinden değerlendirilmektedir. Oysa gazetecilik mesleği, dolayısıyla insan ilişkileri belirli ilkeler manzumesi içinde düşünülemeyecek kadar karmaşıktır. Bu anlamda gazetecilik ve ahlak ilişkisi farklı perspektiflerden yeniden ele alınmayı zorunlu kılmaktadır. Bu metin gazetecilik etiği meselesini iki kavrama dayanarak yeniden düşünmeyi denemektedir. Bunlardan ilki Euripides’in *parrhesias* yani *hakikati söylemek*, diğeri ise *duygusal zekâ* kavramıdır. Gazetecilik mesleği insan ilişkileri bağlamında sadece rasyonel aklın dolaşımında olduğu bir meslek değildir. Her gün çeşitli insan ilişkileri ile mesleğini yerine getiren gazetecinin hem *parrhesias* yani hakikati söyleyen hem de duygularını iyi yönetebilen olması gerekmektedir. Bu metin, hakikati söylemek ile duygusal zekâ kavramlarından yola çıkarak gazetecilik ve meslek etiği sorununa bakış denemesidir.

Gazetecilik ve Hakikati Söylemek

Parrhesia sözcüğü Yunan edebiyatında ilk kez Euripides tarafından (M.Ö 484–407) kullanılmıştır. Foucault 1983’de Berkeley’deki California Üniversitesi’nde “Söylem ve Hakikat” üzerine verdiği altı derslik seminer dizisinde Antik Yunan’daki *parrhesia*- ya da “hakikati, söyleme konusundaki

dürüstlük” mevhumunu açıklamaktaydı. Kavramsal tanıma göre *parrhesia* egemen karşısında “öteki”nin her türlü riski göze alarak konuşmasıdır. *Parrhesiastes* ise bu riski göze alarak *parrhesia*’yı kullanan insana karşılık gelmektedir. Foucault’a göre ise *parrhesiastes*, aklının dibindeki her şeyi söyleyen, kendini afişe eden ve bu sayede yüreğinin ve zihninin en dipsiz kuyularını dahi başkalarına açabilen kişiyi anlatır.

Gazetecilik mesleği de hakikati ve gerçekleri en iyi şekilde aktaran olmalıdır. Bu anlamda *Parrhesia* kavramı gazetecilik meslek pratiği ve ahlakını da yakından ilgilendirmektedir. Gazeteciler ne kadar *parrhesiastes*’leşebilirse o kadar iyi bir gazeteci olacaktır. Bu kavrayışta öncelikle topluma ama en çok da insanın kendisine karşı dürüst olmasına vurgu yapılmaktadır. Çünkü *parrhesiastes* her türlü baskıya karşı hakikati, yalnızca inandığı hakikati söylemeyi bir ödev saymıştır; yalanlar üzerine kurulan ittifaklar, sahte tebessümler, çıkar dayanışmaları, olan bitene sessiz kalmanın getireceği ödül ve mükâfatlardan çok uzaktadır. *Parrhesiastes* doğrudan, süslü cümlelerin peşine düşmeden, kimseye tahakküm kurmayı amaçlamadan, eleştirmeyi hedefleyerek, cesaretle ve ahlaki bir sorumluluk dâhilinde görevini yerine getirir. Doğru olduğunu düşündüğünü değil, düpedüz doğru olanı söyler. O doğruyu söyler, çünkü söylediğinin doğru olduğunu bilir ve söylediği gerçekten doğrudur.

Foucault, Euripides’in bu kavramsallaştırmasının günümüzde de geçerli olabileceğini vurgular. Ona göre, hakikati söyleyen için artık retoriklerin kuracağı tahakküme ihtiyaç duymamaktadır; o nedenle aracısız konuşur, bastırılmaz bir duygu dâhilinde, için-

den yükselen bir zorunlulukla hakikati anlatır ve anlatının sonuçlarını önemsemez. Anlatırken muktedirlere boyun eğmez, devlet danışmanlığından, muktedir yakınlığından 'öte'de kurar sözcüklerini. Çünkü hakikati söylemek onun vazgeçemeyeceği ahlaki bir ödevdir.

Bu ödevi ile öncelikle kendi kendisine dürüst olmayı seçen *parrhesiastes* 'ben'liğini devletler ve muktedirlerin kirletemeyeceği bir mesafede yeniden kurar. Hangi konularda hakikati söylemek önemlidir? Kim hakikati söyleyebilecek durumdadır? Bir kimse-nin kendisini hakikat anlatıcısı olarak tanıtmasını ve böyle görülmesini sağlayacak ahlaki, etik ve ruhsal koşullar nelerdir? Hakikati söylemenin sonuçları nedir? Bunun iktidarla olan ilişkisi nedir? Foucault, Sokrates öncesi ve Sokrates, oradan da Yunan ve Latin stoacılarına kadar uzanarak Batı düşüncesinin arkeolojisini sürdürür. *Parrhesiastes*, yani hakikati söyleyen sadece dürüst olmakla ve düşüncesini söylemekle kalmaz, aynı zamanda onun düşüncesi hakikattir. *Parrhesia*'nın bir özelliği de inanç ile hakikat arasında her zaman tam bir örtüşme olmasıdır. *Parrhesiastes*'in dürüstlüğü cesaretinden kaynaklanır. Çünkü bir insan ancak hakikati söylemenin risk ya da tehlike arz ettiği durumlarda *parrhesia*'yı kullanıyor sayılar ve *parrhesiastes* olarak kabul görmeyi hak eder. (Foucault, 2005: 14)

Belirli bir risk alarak hakikati söylemek olarak adlandırabileceğimiz *parrhesia* kavramı aslında gazetecilik meslek pratiğini açıklamakta önemli bir kavram olarak görülmektedir. Ancak geline durumda medyanın ekonomi politikası böylesi bir ahlaki du-

ruşu sorunsallaştırmaktadır. Gazeteci kime ve neye karşı kendisini sorumlu hissetmektedir okura mı çalıştığı kuruma mı? Ancak eğer ahlaklı bir gazetecilik yapılacaksa her şeye rağmen doğruyu söylemek zorunda olmalıdır. Burada Sennett'in insan karakteri üzerine söylediklerine kulak vermek gerekmektedir. Sennett Karakter Aşınması kitabında insan karakteri üzerine şunları söylemektedir:

“Karakter, kendi arzularımıza ve diğer insanlarla aramızdaki ilişkilere yüklediğimiz etik değerdir. Horatius bir insanın karakterinin onun dünyayla nasıl bağlantı kurduğunu ilintili olduğunu yazar. Bu anlamda ‘karakter’, insanın içinde beslediği ancak kimse tarafından gözlemlenemeyen arzu ve duyarlılıkları ifade eden ‘kişilik’ adlı modern türevinden daha kapsayıcı bir ifadedir.”. (Sennett, 2005: 10)

Sennett, yeni kapitalizmin insan karakterine yönelik saldırılarını anlatırken bir yanı sıra da içinde bulunduğumuz insanlık halini deşifre eder. İnsan, mevcut şartlarda nasıl daha iyi olabilir sorusunun peşine düşerek, çalışma ortamları, aile ilişkileri bağlamında artık bambaşka bir kültürün içinde olduğumuzun farkına varmamızı ister. Ona göre değişen yaşam şartları farklı karakterde insan tipini de inşa etmiştir. Gazetecilik mesleği ve gazetecilik algısı da bu değişimden yeterince nasibini almaktadır. Yalnızca kendi kariyeri için varlık gösteren bir gazetecinin *parrhesia* olmasını nasıl bekleyeceğiz?

Foucault'ya göre, *parrhesia* hakikati söyleyen ile dinleyen arasında bir 'oyun'dur.

Daha da önemlisi başkasına ya da kişinin kendisine yönelik bir eleştiri biçimidir. Ancak, bu eleştiri daima konuşmacının ya da itirafçının dinleyiciye oranla aşağı konumda bulunduğu bir durumda gerçekleşir. *Parrhesiastes* daima hitap ettiği kimseden daha güçsüz konumdadır. *Parrhesia* bir anlamda “aşağıdan” gelip “yukarı” yönelir. Bu nedenle, bir çocuğu eleştiren bir babanın *Parrhesia* kullandığı söylenemez. Ancak bir filazof bir tiranı eleştirdiğinde, bir vatandaş çoğunluğu eleştirdiğinde ya da bir öğrenci öğretmenini eleştirdiğinde *Parrhesia* kullanmış olabilir. (Foucault, 2005: 15) *Parrhesia*, bu anlamda gücün, iktidarın karşısında doğruyu söyleyebilme yetisidir.

Sokrates öncesi felsefede hakikat kavramını en iyi Protagoras’ın şu sözleri özetler: “*Her bir şey bana nasıl görünüyorsa benim için öyledir, sana nasıl görünüyorsa senin için öyle...*” (Tepe, 2003: 37) Bu kavrayış aslında gazetecilik mesleğini de özetler. Gazetecinin meslek pratiğinde alacağı pozisyon her zaman böylesi bir gerçeklikten beslenir. Her şey üzerine birbirine karşıt iki şey söylemek mümkünse, gazeteci bu iki karşıt görüş karşısında yeniden düşünebilen olmalıdır. Doğruya ulaşmanın yolu formüller içinden değil duygusal kimi yorum ve etkilenmelere tabidir. Ahlaki duruş, doğruyu söylemek sadece akılla varabilinen bir durum olamaz.

Duygulara Yeniden Kavuşmak: Duygusal Zekâ ve Gazetecilik

Aydınlanma insanların rasyonel yolla en iyiye ulaşacağına olan inancı temsil etmektedir. İnsan akli sayesinde onu kullana-

rak hakikate ve iyiye yönelir ve iyi insan olabilmeyin şartı da bu yönelimin bir sonucudur. Kant’ın insan aklına olan inancı tüm modern yaşamın ilkesi olarak ahlaki tavrın da ne olması gerektiğini tanımladı. Akılla insan, iyinin ve doğrunun izini sürecekti. Duygu bu anlamda insanın zaafli bir yanını temsil etmekteydi. Tüm modern yaşam bir bakıma insanın duygularıyla olan mücadelesini anlatmaktadır. İnsan duygularından arınmak zorunda olan bir varlıktır. Bu arınmayı gerçekleştirdiği oranda hayatla, işiyle kurduğu ilişkide de o kadar başarılı olacaktır: “Sakin duygularına yenilme”, “duygusal davranırsan başaramazsın” akliselim insanların verdiği öğütlerdir. Doğru karar verebilmenin yolu duygusalıktan uzaklaşılarak mümkün olabilirdi. Oysa insanın duygusal boyutu Sokrates’ten, Rousseau’ya, Baumann’dan Sennett’e üzerinde önemle durulan bir kavramdır. Onlara göre, insan sadece akıldan ibaret değildir, aynı zamanda da duyguların toplamıdır.

Sokrates’te “kendini bil” düsturu, insanın insan olma sürecinin ancak, kendiyle kurduğu ilişkinin bir sonucu olarak daha iyiye ve daha mükemmele ulaşılabilceğine olan inancı anlatmaktadır. İnsan, hayatla ve bir başkasıyla kurduğu ilişkinin düzeyini ancak kendini bilerek ahlaki kılabilir. (Foucault, Gutman, Hutton, 1999) Rousseau’da öz yaşam öyküsünün başlarında, “Düşünmeden önce hissederim” diyerek duygunun yaşamındaki önemini vurgular. Rousseau, duygular tarafından yönetilen bir yaşamdan şu şekilde söz eder:

“Bu benim öyküm. Tutkularım ba-

na hayat veriyor ve tutkularım beni öldürüyor. Hangi tutkular, diye sorulabilir. İvır zıvır dünyanın en çocuksu şeyleri. Gene de Helen'e sahip olmak kadar ya da Kâinatın tahtı tehlikeyeymişçesine etkiliyorlar beni. (...) Hesaba katılabileceğim tek bir sadık kılavuzum var; varlığımın gelişmesine damgasını vuran ve bu suretle neden ya da sonuç işlevi gören olayları hatırlatan duygular dizisi. Talihsizliklerimi çabucak unuturum. Ama hatalarımı unutamam, hele gerçek duygularımı hiç unutmam. Bunların anısı, yüreğimden silemeyeceğim kadar değerlidir. Olayları unutabilir, sırasını değiştirebilir, ya da tarihlerinde yanılabilirim. Ama hissettiklerim konusunda yanılmam veya beni bunu yapmaya iten duygularım konusunda yanılmam; öykümün temel konuları bunlar işte. İtirafLARımın gerçek amacı, iç düşüncelerimi yaşamımın her durumunda tas tamam olduğu gibi ortaya koymak. Anlatmayı vaat ettiğim ruhumun tarihidir ve bunu aslına sadık olarak yazarken başka hiçbir anıya ihtiyacım olmayacak; şimdiye kadar yaptığım gibi yeniden kendimin iç benliğine nüfuz etmem yeterli.” (Foucault, Gutman, Hutton, 1999:79–81)

Bauman da, duyguyu insanın merkezine yerleştirir. Ona göre, yaşamı yaşanabilir kılan en önemli değer, canlı olma duygusudur: Yaşam, başkalarıyla iletişim kurma ve aynı zamanda da karşılıklı önem kazanma sürecidir. (Bauman, 200: 55–56) Bauman, Dlaise Pascal'in gözlemini şöyle aktarır:

“Kalbin kendi akli vardır. (...)Kal-

bin utanmasını ya da özür dilemesini gerektiren hiçbir şey yoktur. Kalp, aklın gurur duyduğunu ilan ettiği standartlara kolayca uyabilir. Akıl onları oldukları haliyle tanımasa da, bir kalp düzeni, bir kalp mantığı, hatta bir kalp matematiği vardır. Her parça aklın kendi üstünlük ünvanı olarak gururla sıraladıkları kadar tutarlı ve zariftir. (aktaran: Bauman, 2001: 203)

Sennett'e göre ise insan karakteri özel olarak duygusal deneyimlerimizin uzun vadedi boyutudur. Her birimiz, herhangi bir özel anda yaşadığımız duygu karmaşasının içinde bazı duyguları seçer ve içimizde yaşatırız. Yaşattığımız bu duygular da karakterimizi oluşturur. Karakter kendimizde değerli bulduğumuz ve başkalarının değer vermesini beklediğimiz kişisel özelliklerimizdir. Bu kişisel özelliklerimiz ise duygularımızla doğru ilişkilidir. (Sennett, 2005: 10–11) Sennett'e göre, endüstriyel rutin, insan karakterinin bütün derinliğini yok etme tehlikesini barındırır. Kapitalizmin önemli teorisyenlerinden Adam Smith, *The Theory of Moral Sentiments* (Ahlaki Duygular Kuramı) kitabında insan ve duygu arasındaki ilişkiyi özetler. Bu anlamda insanın duygusal yanı bir iktisat teorisyeninin de ilgisi alanında olmuştur.

“Smith, sempatinin kendiliğinden beliren ahlaki bir duygu olduğunu; bu duygunun, bir kadın ya da erkek diğeri-nin acısını ya da gerilimini kavradığında aniden ortaya çıktığını belirtmişti. Ancak işbölümü bu tür kendiliğinden patlamalara ket vuruyor ve rutin, sempatinin serbestçe akışını engelliyordu.

(...) Smith için sempatinin kendiliğinden patlaması insanın iradesini yener ve onu kendi kontrolünde olmayan hislerle doldurur: Toplumdaki başarısızlıklarla ani bir özdeşleşme veya yalan söylemeyi alışkanlık haline getirenler veya korkaklara merhamet göstermek gibi. Bu kendiliğinden zaman alanında yer alan sempati patlamaları bizi normal ahlaki sınırlarımızın dışına iter. Sempati kesinlikle öngörülebilir veya rutin bir duygu değildir.”. (Aktaran: Sennett, 2005: 38)

Duygu patlamalarının etik önemini vurgulayan Smith, çağdaşlarından ayrıştığı bir yerde durmaktaydı. Onlar, insan karakterinin, etik açıdan kendiliğinden duygulardan hatta insan iradesinden bağımsız olduğunu düşünmekteydiler. Oysa Smith’e göre, insan karakteri, tarih ve onun öngörülemez süreci tarafından biçimlendirilir. Kendi karakterini geliştirmek isteyen kişinin bu rutinden kurtulması gerekir. (2005: 39) Esas sorun da bu rutinin içine hapsolmuş çağımız insanının bundan nasıl kurtulacağıdır. Ross Poole, bundan kurtulma değil ama kapitalist gelişim sürecinin duygu ile aklı nasıl ikiye ayırdığını anlamamızı ister. Duygusalılık, ev içi dolayısıyla kadına ait bir alan iken, kamusal alan aklın hâkimiyetinde erkeğe aittir. (Poole: 1993)

Poole, bu ayrım ile birlikte modern dünyada iki ahlak anlayışının inşa edildiğini söyler: kamusal ve özel hayat. Bu farklı iki ahlak kavrayışı kadınların ve erkeklerin birbirleri ve kendileri hakkındaki düşüncelerini de biçimlendirir. Erkekler kamusal hayatın içinde onun ilkeleri ve ahlakını kurarken, ka-

dınlar aile içi yapının kurucularıdır, yani duygusal alanın elemanlarıdır. Kamusal ve özel, eril ve dişil arasındaki ayrım Poole’e göre, modern tarihin ürünüdür. Poole, kapitalist gelişim sürecinin inşa ettiği bu ikili ahlak yapısını eleştirir. (Poole, 2003: 70–75)

Mestrovic, günlük hayatın medya aracılığıyla kurulan bir hiper metin haline geldiği günümüzde, duygu düzleminde derin bir kaymanın yaşandığına işaret ederek *duygu-ötesi*’lik kavramını ortaya koyar. Bu kavram insanlığın giderek duygularından uzaklaşmasının bir çığlığıdır. Günümüzde duyguların samimiliğinin, sahiçiliğinin örselendiğini, duygu düzleminde derin bir yabancılaşma yaşandığına vurgu yapan Mestrovic, gelişen durumu *duyguötesi toplum* olarak adlandırır. Bu kavram modernist teorilere alternatif bir sosyolojik kavram önerisidir. (Mestrovic:1999) Manifesto niteliğindeki *Duyguötesi Toplumu* kitabının girişinde şunları söyler:

“Çağdaş bireyin, atalarımızın bildiğinden daha çok şey bildiği konusunda modernistlere katılıyorum, ama modernist teorisyenlere karşı eylemin ortaya çıkması için bilginin yeterli olmadığını savunuyorum. Eylem, duygular ve akıl arasında bir bağlantıyı varsayar, işte duyguötesi toplumlarda bu bağlantı kopmuştur”. (Mestrovic, 1999: 51)

Ona göre, geride bıraktığımız yüzyıl sonuyla birlikte insanlığın yaşadığı kimi kâbuslar kültürel değil duygusal kısırlıktan kaynaklanmaktadır. Eski zamanlarda duygunun şöyle ya da böyle bir eyleme yol açabilmesi beklenirken, günümüzün duyguötesi toplumlarında duygu ile eylem arasındaki bu “do-

ğal” ilişki sürekli olarak kopartılmaktadır. (1999: 97–144)

Mestrovic, gazetecilerin ahlaki duruşlarını *duyguötesi* toplumun elemanları olarak sorgular. Egemen medya anlayışında haber hikâyelerine duygusal olarak yaklaşmama gazetecinin temel mesleki eğilimlerinden birisidir. Çünkü *duyguötesi* toplumlarda ciddiye alınmayı ya da saygı görmeyi bekleyen ya da isteyen hiç kimse konusunu sunarken kişisel tutkusunu göstermemelidir. Kişi soğukkanlılığını koruduğu müddetçe saygınlığını da korumayı sürdürür. Kişi, yani gazeteci ilgilendiği konuyla arasına mesafe koymalı ve duygusal olarak haber konusuyla ilişiksiz görünmelidir: Genel gazetecilik kavrayışı ahlaklı gazeteciyi böyle tanımlar. Duygularından uzaklaşmış bir gazeteci ancak tarafsız, nesnel habercilik yapabilir. Dolayısıyla ahlaki olmanın yolu duygulardan arınmayı gerektirir. Bu anlamda ona göre, yirminci yüzyıl duygusal temizlik çağıdır ve gazetecilik mesleği de bundan yeterince nasibini almıştır. (1999:153) Gündelik meslek pratiği bunun örnekleriyle dolup taşmaktadır. Herhangi bir konuda mağduriyet yaşamış birisine -bir yakınına yitirmiş olabilir- sorulan “kendinizi nasıl hissediyorsunuz?” sorusu ancak duygulardan muaf yaşayan bir gazeteci tarafından sorulabilir. Ölmekte olan birini çeşitli açılardan çekebilmek gazetecinin mesleki pratikleri arasındadır. Bu anlamda mağdur insanların öfkeleri ve duygulanımları anında tüm dünyada paylaşılan haber konuları olmaktadır. Gazeteciler bir yanıyla duygulardan beslenen ve onları kullanan bir habercilik tarzına yaslanırken, diğer yandan da bu duygulanım alanlarının sahiçiliğinin yitirildiği bir dünya yaratmaktadırlar.

Modern yaşamın insanın duygusal bir varlık olduğunu unutmaması, Ross Poole’de ikili bir ahlaki dünya yaratılmasının nedeni olurken, Mestrovic’de tamamen duygusal alandan kopmuş bir insan manzarası ortaya çıkmaktadır. İnsanın duygusal boyutundan kopartılması felaketine karşı yanıt yine kapitalist sistemin içinden çıkmaktadır: Duygusal zekâ. Bu kavrayış 1990’ların başında adeta tüm dünyaya müjdelendi. Çünkü insanın duygularından uzak kalması iş yaşamındaki performansını ya da başarısını etkilemekteydi. Bu anlamda insan ve duygu arasındaki ilişki yeniden ele alınmalıydı. Bu anlamda ortaya atılan kavram ise *duygusal zekâ* oldu.

Mestrovic’in kavramı günlük ideoloji tarafından biçimlenen ve günlük bilgiyi, his dünyasını biçimlendiren bir olguya işaret etmekte ve bu olguyu sosyolojik ve psiko-sosyal düzleminde ele almakta iken, duygusal zekâ kavramı bireysel bir değışkene, daha ziyade kişiler arası iletişim becerilerine atıfta bulunmaktadır.

Mayer’e göre duygusal zekâ kişinin ruh halinin ve o ruh hali hakkındaki düşüncelerinin farkında olabilmesi demektir. Ona göre, kişiler duygularını birbirlerinden farklı şekillerde ele alıp bu duygularla baş etmektedirler. (aktaran: Goleman, 2005: 66–67) Goleman’a göre, insan duygularıyla hareket eden bir varlıktır. Tüm iletişim düzlemleri ve karar verme süreçlerimiz çeşitli duygu halleri ile yaşantılanmaktadır: Öfke, üzüntü, sevinç, korku, zevk, sevgi, şaşkınlık, iğrenme, utanç gibi. Duygusal zekâyâ sahip olmak içinde bulunulan ortamda bu duygu durumlarını en iyi şekilde yönetebilmektir (2005: 359). Ayrıca, duygu hallerinin tümünü yönetebilme-

nin bir başka aracı ise empatidir. Anahtar niteliğinde bir sosyal beceri olan empati, başkalarının hislerini anlayabilmek, onların bakış açısından görebilmek ve insanların konu hakkındaki farklı düşüncelerine saygı göstermek olarak adlandırılmaktadır. Önemli odak noktalarından biri de ilişkilerdir; bu ise hem dinlemeyi hem de sormayı bilmeyi; birinin söylediği ve yaptığıyla buna karşı kendi tepki ve yargılarını ayırt etmeyi; öfkeli ya da edilgen olmaktansa, kendini ortaya koyabilmeyi; işbirliği, anlaşmazlık çözümü ve uzlaşarak bir yol bulma sanatlarını öğrenmeyi içermektedir. (Goleman, 2005: 335)

Dolayısıyla duygusal zekâ kavramı bir anlamda duygu dünyasının önemini yeniden hatırlama olarak kabul edilmelidir. Bu bir çeşit iadeyi itibardır. Yani, *insanı yönetenin sadece aklı değil, aynı zamanda da duygulanımları* olduğunun hatırlanmasıdır. İnsan, duygularını yönetmeyi başarabildiği ve bunlardan kopmadığı, kendisi ve insanlık camiası için taşıdığı önemini hatırladığı oranda kendini de hatırlayacaktır. Bu hatırlama gazetecilik için de önemli bir adım olacaktır: Gazetecilik insan ilişkisi temelinde yapılan insana ait hikâyelere ilişkindir. Meslek ahlakı insanın duygusal yönünün hatırlanmasıyla birlikte daha sorumlu bir alanda gerçekleşme zemini bulacaktır.

Sonuç

İçinde yaşanan her çağ kendi ruhunu da yaratıyor. Bu aynı zamanda yaşanan her şeyin o çağa özgü olduğu anlamını da içermektedir. 1900'lerin başında gazeteci olmak ile 2000'lerin başında gazeteci olmak arasında kuşkusuz fark olacaktır. Zira en başta yaşam

tarzları ve duygu dünyaları değişmektedir. Zaman herkesin ve her mesleğin üzerinde etkin bir rol oynuyor. Bu argümana ters düşecekmiş gibi duran bir başka gerçeklik ise insanın var olduğundan bu yana değişmezlik gösteren karakter özelliklerinin de bulunmasıdır. Sadece insan olmanın getirdiği kimi özellikler hiç değişmeden bizimle beraber çağlar boyu yaşıyor. Kimi ahlaki değerler, erdem pratikleri de bunun içinde yer alıyor. İçinde yaşanan gerilimler, insanları belki de bu hiç değişmeyen değerleriyle, değişen hayat pratiği arasında yaşıyor. İnsan yarıdılışından itibaren bir diğerine karşı sorumlu ve bu anlamda da ahlaki ilkeler ve manzumelere sahip ya da sahip olmaya çalışıyor. Bu anlamda ahlaki olmak, yani insan ve diğer insan arasındaki ilişki, Bauman'dan yola çıkarak her daim yeniden üzerinde durulması gereken bir durum olarak karşımıza çıkıyor. Ahlaki olmak Bauman'da müphem bir şeydir ve belli ilkeler manzumesi ile sınırlı olamaz.

Ancak, modern yaşamda insan ve insan arasındaki ilişki, belirli kurallar içinde "ahlaki" olunabileceğine yönelik bir örgütlenme modelidir. Ancak, bu model epey bir zamandır yara aldı. Kimilerine göre yaralar sarılacak ve modern yaşam yoluna devam edecek, kimilerine göre ise modern yaşamın değerleri ciddi bir sorgulamadan geçirilecek. Post-modern olarak adlandırılan bu sürecin belki de en önemli yanı, bugüne kadarki insanlık birikiminin bir eleştiri bombardımanına tutulmasıdır. Gazetecilik de modern kurumların en önemlilerinin başında geliyor. Daha iyi bir gazeteciliğin mümkün olabileceğinden hareketle, mesleğin daha iyiye yönele-

bilmesinin yollarını aramak bu anlamda çok önemlidir. Çağımızın en çok eleştirilen mesleklerin başında gelen gazetecilik, kuşkusuz yaşanan çağın ruhundan da en çok etkilenen, ama aynı şekilde o ruhu yeniden üreten etkin bir yerde konumlanmış durumda. Daha ahlaklı bir meslek pratiği mesleğe olan ilgi ve alakanın yoğunlaşmasıyla mümkün olmaktadır. Bu da mevcut durumun eleştirisi ve meslek pratiğinin sorgulanması ile mümkündür. Ama her şeyden önemlisi, iyi bir gazeteci olabilmenin koşulu iyi bir kişi olmaktan geçmektedir. Bunun için de yeni kavrayışlara ve tartışmaya her zamankinden daha çok ihtiyaç bulunmaktadır. Bu anlamda da, Parrhessia yani hakikati söylemek ile insanın duygusal tarafı üzerine yeniden düşünmek doğru bir seçenek olabilir.

civilacademy

Kaynakça

Bauman, Z. (2000) Ölümlülük, Ölüm-süzlük ve Diğer Hayat Stratejileri, (çev.) N. Demirdöven, Ayrıntı: İstanbul.

Bauman, Z. (2001) Bireyselleşmiş Toplum (çev.) Y. Alogan, Ayrıntı: İstanbul

Foucault, M. (2005) Doğruyu Söylemek, (çev.) K. Eksen, Ayrıntı: İstanbul

Foucault, M., Gutman, H., Hutton, P. (1999) Kendini Bilmek, (çev.) G. Ç. Güven, Om: İstanbul

Goleman, D. (2005) Duygusal Zeka, (çev.) B. S. Yüksel, Varlık: İstanbul

Mestrovic, S. G. (1999) Duyguötesi Toplum, (çev.) Abdullah Yılmaz, Ayrıntı: İstanbul

Poole, R. (1993) Ahlak ve Modernlik, (çev.) M. Küçük, Ayrıntı: İstanbul

Sennett, R. (2005) Karakter Aşınması, (çev.) B. Yıldırım, Ayrıntı: İstanbul

Tepe, H. (2003) Felsefede Doğruluk ve Hakikat, İmge: Ankara

Tepe, H. (der.)(2000) Etik ve Meslek Etikleri, Türkiye Felsefe Kurumu: Ankara